

Drucker'in Dersi - Avrupa Birliđi'nin Mültecileri Yunanistan'dan Alarak Üye Ülkeler Arasında Paylaştırap Yeni Yerleşim Yerlerine Gönderme Planı Neden Terk Edilmeli

AB Nasıl Etkili Olabilir?

Yunanistan, AB ve mültecilerin yararına Lahey'de sunulan bir politika önerisi

11 Şubat 2016

Azim ve Başarı

Yönetim bilimlerin yaratıcılarından Peter Drucker'in söylediği gibi, yüksek zekâ ve hayal gücüne üst düzey yöneticiler seviyesinde sıklıkla rastlanmakla beraber, bu kişilerin “konulara veya gidişata önemli boyutta etki edebilme” hususundaki eksikliği dikkat çekici boyutta. Yani üstün zekâya sahip çoğu insan, şaşırtıcı biçimde aciz.

“Parlak insanlar -çoğu kez “yaratıcılık” ile karıştırdıkları- bir telaşlı koşuşturma ve yoğunluk ile cebelleşirken, hedefe ilk varan, aynı masaldaki kaplumbağanın yaptığı gibi, adım adım ilerleyen azimli kişi oluyor.”

Avrupa Birliđi ve kurumlarının azmi meşhur. Tüm bir kıtayı birleştirme yolunda adım adım ilerledikleri ve böylece muhteşem bir başarıya ulaştıkları bilinen bir gerçek. Mesela Schengen projesi 1985'de, “katılmayı isteyen ülkelerden müteşekkil küçük bir üyeler koalisyonu” ile başladı. Ancak, Fransa'nın, kendi koyduğu kurallara Benelüks devletlerinin uyabileceğine kanaat getirdiği 1995'e yılına kadar uygulamaya sokulmadı. Hayata geçirilmesini takiben, kısa sürede o kadar popüler ve etkili oldu ki birçok başka AB üyesi, hatta İsviçre ve Norveç gibi üye olmayan ülkeler dahi Schengen'e katıldı. Bu en popüler Avrupa projesi AB mevzuatının parçası haline gelerek hem vatandaşların hayatını hem de iş hayatını değiştirdi. Yaşanan her sıkıntı bir orta yol bulunarak aşıldı. Çıkar çatışmaları uzun toplantılar vesilesi ile giderildi. Schengen'den vazgeçilmedi.

Brüksel'deki AB kurumlarının azimle ilerleme sistemi, şayet yeterli zaman varsa, bütün kıtanın jeopolitiğini değiştirebiliyor. Bununla beraber, beklenmeyen bir kriz ile karşılaşıldığında durum farklılık arz ediyor.

Telaş ve Başarısızlık

Milyonlarca insanın aniden Schengen bölgesine akın etmesinin yarattığı yeni durumun üstesinden gelmek için politika üretmeye çabalayan Avrupa Komisyonu ve AB Konseyi, son aylarda, telaşa hatta paniğe kapıldı. Yüklü gündemi olan zirveler, olağanüstü toplantılar... AB çalışanlarının oradan oraya koşturdukları, hummalı bir çalışma ortamında buldukları ancak biraz daha ayrıntılı irdelendiğinde asla masaya getirilmemesi gereken pek çok fikir dillendirildi, plan önerildi. Ne yazık ki, işe yaramayacağı belli bu öneriler, muhtemel hatta kaçınılmaz bir kötü sonu/başarısızlığın nasıl engelleneceği de pek bilinmeden, telaşla incelendi, denendi ve savunuldu.

Son krizde gündeme alınan bir amiral projenin de durumu aslında böyle. Bu proje ile, Yunanistan'a ve İtalya'ya sığınma talebinde bulunmak için gelenlerin, "AB üyeleri arasında paylaştırılarak yeni yerleşim yerlerine gönderilmeleri" hedefi güdüyor. AB Komisyonu tarafından belirlenen bir paylaşırma anahtarına göre oranların belirlendiği, bir "göçmen ve sığınmacı paylaşırma ve yeni yerleşim yerlerine gönderme" mekanizması kuruluyor. Tüm AB üyelerinin elini taşın altına koyması yani "AB dayanışması" göstermesi bekleniyor.

AB açısından küçük düşürücü bir deneyime dönüşen bu mekanizmaya ilke olarak karşı çıkan ve böylesi uygulamasının işlemeyeceğini söyleyen ülkelere rağmen, söz konusu "amiral projenin" az bir oy farkı ile Eylül'de kabul edilmesinden sonra, AB içinde ciddi gerginlikler yaşanmaya başlandı.

O günden bugüne kadar geçen birkaç aylık süre zarfında, en Avrupasever gözlemciler bile, mekanizmaya şüphe ile yaklaşanların haklılığını kabul noktasına geldi. İki yıl içinde 160,000 kişinin üye ülkeler arasında paylaşılması ve yeni yerleşim yerlerine kavuşturulması öngörülmüşken, şu an sayı 500'ü geçmiyor. Yunanistan ve İtalya'da, yani planla sorunlarına çözüm bulunması hedeflenen ülkelerde tümenden bir başarısızlık söz konusu. Bu sayılar utanç verici, hatta gülünç. AB'nin soruna hiçbir etkili bir çözüm getirmediğinin de göstergesi. Komisyon, hâlâ üye ülkelerden ısrarla yeni kontenjanlar talep ediyor. Yunanistan ve İtalya'dan ise, bu ülkelerde görev yapan AB büyükelçilerinin bile neden kurulduklarından emin olmadığı bir takım "mülteci merkezleri" oluşturmaları isteniyor (Bunlar kayıt merkezi mi? Mülteci kampı mı? Ya da mültecilerin zorla alıkonacağı toplama kampları mı?). Bu sırada da, birilerinin kendileri için bambaşka varış noktaları tasarladığından habersiz olduğu aşikâr çok sayıda mülteci, Yunanistan ve Balkanlar üzerinden AB'nin kalbine doğru akmaya devam ediyor.

AB içinde bazıları bu başarısızlığın faturasını Yunanistan'a kesmek istiyor. Bu kişilere göre, eğer Yunanistan herkesi kayıt altına almış, yeni gelenlerin yerleştirilebileceği ve (zorla) alıkonabileceği yeterli miktarda mülteci merkezi kurmuş ve gelenlerin izlerinin kaybedilmemesini sağlayacak bir takip sistemi oturtmuş olsaydı, AB sınırlarını geçen mültecilerin, üyeler arasında paylaştırılarak yeni yerleşim yerlerine gönderilmeleri fikri başarı ile uygulanabilirdi.

Yunanistan'ın idarî yetersizliğini sorunun sebebi olarak göstermek diğer Avrupalıların kolayına ve işine geliyor. Ancak bu suçlama kesinlikle çözüm odaklı bir yaklaşım değil. Kaldı ki mültecilerin AB içinde paylaştırılıp yeni yerleşim yerlerine gönderilmesi/mülteci merkezi kurulması hususunda İtalya'nın da başarılı olduğunu söylemek mümkün değil. Aslında, bu uygulama özünde kusurlu. Başarısızlık -uygulayandan bağımsız olarak-

kaçınılmaz. Hatta, Avrupa ideallerinin doğrudan sorgulanmasına yol açan bir kriz esnasında, söz konusu plan son derece zarar verici!

Halen uygulanan mültecileri AB içi paylaşırma ve yeni yerleşim yerlerine gönderme planı çok fazla zaman ve siyasî sermayeye – hem de yoklukları hissedilen bir dönemde- mal oldu. Bir sürü toplantı yapıldı. Bir yığın yazışma, çalışma gerçekleştirildi. Ama ne Türkiye’den Yunanistan’a geçen mülteci sayısında ne de Yunanistan’dan diğer Avrupa ülkelerine geçenlerin sayısında bir azalma olmadı. AB içinde güvensizlik ve sertlik arttı. Neticede AB’yi eleştirenlerin eline Avrupa kurumlarını hırpalamalarına yarayacak bir araç verilmiş oldu. Tüm bunlar AB’nin, özünde çok teorik bir yaklaşım olan külfet paylaşımına bile karşı çıkanların popülist saldırılarına maruz bırakılmasına ve beceriksiz, sakar ve hepsinden önemlisi etkili çözüm üretemeyen bir yapı şeklinde algılanmasına yol açtı.

O halde ne yapılmalı? Aslında Yunanistan’daki mültecileri diğer AB ülkeleri arasında paylaşırma fikrinden niye dönülmesi gerektiğini konuya biraz daha yakından bakınca görmemek mümkün değil. Bu uygulama derhal sonlandırılmalı. Mültecilerin doğrudan Türkiye’den AB üyelerine yeniden yerleştirilmesine yönelik, ahlâkî bir temeli haiz, gönüllü bir mekanizmanın çalıştırılması elzem. Hatta bunun önümüzdeki hafta gerçekleştirilecek AB KONSEYİ toplantısında duyurulması önemli.

AB üyesi devletler arasında paylaşırılan ve yeni yerleşim yerlerine gönderilenler kim? Bu uygulamanın sebebi ne?

Hâlâ pek çok iyi niyetli insan mülteci krizine çözümü noktasında AB içi paylaşırma ve yeni yerleşim yerlerine gönderme planından medet umuyor. O halde bir an için durup bu planın mimarlarının arzuladığı biçimde işler ilerlerse önümüzdeki altı ay zarfında ne olacağına bakalım. İşte size muhtemel bir en iyi durum senaryosu:

15 Şubat’tan Nisan sonuna kadar Yunanistan’a 100,000 kişinin ulaştığını varsayalım.

Yunanistan’ın, bu kişilerin her birini kayıt altına aldığını, mülteci merkezlerinin sadece kayıt için değil aynı zamanda ağırlama imkânlarını haiz biçimde tasarlandığını ve böylece Yunanistan çapında bir dizi mülteci kampının oluşturulduğunu farz edelim.

Gelenlerin AB içi paylaşırma ve yeni yerleşim yerlerine gönderme planına inandığını ve sabırla gönderilecekleri ülkeye gitmek için sıralarını beklediklerini ve nihayetinde de yeni yerleşim yerlerine kavuştuklarını kabul edelim. Geçen yıl yaşananların aksine bu sefer hiçbir ülke sınırını aşmayı denemeyeceklerini, kendi sıralarını beklerken merkez/kamplarda isyan çıkarmayacaklarına inanalım.

Son olarak bu paylaşırma ve yeni yerleşim yerlerine gönderme planı çerçevesinde her ülkenin istenen mülteci kontenjanını açtığını ve tüm yetkili kurumların çalışmalarının pürüzsüz ilerlediğini düşünelim.

Nisan sonunda, AB Komisyonu ile dönem başkanlığını üstlenen ülke bir basın toplantısı düzenlesinler ve planın AB açısından büyük bir başarı öyküsü olduğunu söylesinler. Büyük bir kaynak aktarımı ve AB çapında her kurum ve ülkenin, tüm odaklarını konuya yönlendirmeleri sayesinde plan uygulanmış olsun. Sonra da bir gazeteci söz alsın ve aynı

kralın elbisesini merak eden çocuk gibi, bütün bunların amacı ne diye sorsun. Nihayetinde bu plan AB'yi gelen mültecilerin sayısının bir kişi bile azalmasına yaramayacak.

Hatta tam tersi bir etkisinin olma ihtimâli daha yüksek. Bu planın 2016'da AB'ye girmek için tek yol olduğuna kanaat getirecek olası sığınmacıların, 100,000 ile sınırlı kontenjandan yer kapmak uğruna panikle ve daha büyük kalabalıklar halinde Yunanistan'a akmaları kaçınılmaz. Şunu unutmayın: 15 Şubat sonrası Yunanistan'dan AB içinde paylaştırılarak yeni yerleşim yerlerine gönderilecek kişiler henüz Türkiye'de! Bu plan, hayatlarını riske atacaktır, insan kaçakçıların zengin edecek şekilde, *insanları Ege'yi geçmeye daha fazla teşvik ediyor.*

Bir de şu soru var: 100,000 kişilik kontenjan dolunca ne olacak? Yeni bir kontenjanın AB Konseyi'nde kabulü zor. Kaldı ki ikinci bir 100,000 kişinin AB içi paylaşılması ve yeni yerleşim yerlerine gönderilmesi onaylansa bile, en geç iki ay sonra aynı konu tekrara gündeme gelmeyecek mi? Bu durumda da, tabiatıyla, aşırı sağcı, göç, İslam ve mülteci karşıtı partiler, basının planın uygulanması ile ilgili sürekli yapacağı bilgilendirmeler nedeni ile daha da güçlenecek.

Eğer *etkili eylem* doğru konulara eğilmeyi gerektiriyorsa, AB içi dağıtım ve yeni yerleşim yerlerine gönderme planı iflas etmeye mahkûm. Sebebi basit: bu plan tüm dikkati önem verilmesi gereken ve aşağıda sıralanan konulardan başka yöne çeviriyor:

- Ege Denizi'nde daha fazla insanın boğulmasının önüne nasıl geçilir
- İnsan kaçakçıların işi nasıl bozulur
- AB ve Schengen sınırlarında denetim nasıl tekrar sağlanır
- AB'nin mültecilere dair sorumluluğu Türkiye ile paylaşabilmesi için, önemli miktarda mültecinin AB'ye güvenli geçişi hangi koşullarda mümkün olur
- Türkiye'de kalacak yerinden edilmiş insanların yaşam şartları nasıl iyileştirilebilir

Yeni yerleşim yerlerine gönderme planı ile yukarıdaki sorulara cevap verilemeyecek. Hatta bu plan zararlı olacak. En iyi durum senaryosunun -hiç de mümkün görünmemekle birlikte- tam anlamıyla hayata geçirildiğini düşünelim. Bu durumun AB'yi, giderek daha da kötüleşen bir mülteci krizi ile, hatta, mutabakat ihtimâlinin -belki de telâfi edilemez biçimde- yitirilmesi riski ile karşı karşıya bırakması mümkün.

Gelecek hafta, AB içi paylaşırma ve yeni yerleşim yerlerine gönderme planından vazgeçilirse ne olur?

Bu iyi düşünülmemiş, uygulanabilirliği olmayan, yararsız AB içi paylaşırma ve yeni yerleşim yerlerine gönderme planından önümüzdeki hafta vazgeçilirse yerine ne konabilir?

Öncelikle hatırlatalım: Önümüzdeki bir kaç ay içerisinde Yunanistan'dan alınarak diğer AB üyeleri arasında paylaşılacak ve yeni yerleşim yerlerine gönderilecek bu 100,000 kişi henüz Yunanistan'da değil ama Türkiye'de!

Şimdi de bu 100,000 kişinin Yunanistan'a (düzensiz, insan tacirlerinin elinde ve daha çok kayıp vererek) geçmesine yol açacak bu planın hayata geçirilmediğini, onun yerine, güvenli ve düzenli bir şekilde mültecilerin doğrudan Türkiye'den alınarak yeniden yerleştirilmelerini öngören planın uygulandığını hayâl edin.

Geçtiğimiz günlerde, Hollanda ve Almanya liderleri, Türkiye'nin belirlenecek bir tarihten sonra Yunanistan'a geçen kişileri geri kabule olur vermesi halinde, aynı tarihten başlayacak şekilde, *önümüzdeki birkaç hafta zarfında* çok sayıda Suriyelinin Türkiye'den doğrudan alınmasının gereğine vurgu yaptılar.

Bu basit bir iş değil: ciddi bir hazırlık ve zaten yoğun iş yükü altında bulunan makamların tüm dikkatlerini odaklamalarını şart koşan bir durum. Ege'yi geçmeye çalışanların sayısının düşmesi zaman alacak. Bu süre içinde Yunanistan, ülkeye varanların taleplerini değerlendirebilecek bir idarî kapasiteye kavuşmalı. Plana katılmayı isteyen ülkelerin oluşturacağı koalisyon, Türkiye ile düzenli bir yeniden yerleştirme mekanizmasının kurulması için işbirliği olanaklarını araştırmalı ve böylece adalara ulaşmak amacıyla botlara doluşan mültecilere net bir mesaj verilmeli. Yaşanalar, ülkelerin ulusal kapasiteleri ve Avrupa çapında işbirliği açısından bir sınav niteliği taşıyor. Önümüzdeki aylarda gerçekleştirilecek AB zirveleri ve teknik toplantılar söz konusu mekanizmaya odaklanmalı. Gerçekten ciddi bir çaba sarf edilirse, bu uygulamanın başarısız olması için sebep yok.

ESI olarak önerimiz şöyle: Şubat ayında Brüksel'deki AB Konseyi toplantısında, AB içi paylaşırma ve yeni yerleşim yerlerine gönderme planı kaldırılacak ya da askıya alındığı duyurulacak. Aynı zamanda bütün ülkeler, *gönüllü olarak, en azından Yunanistan'dan almaları istenen mülteci sayısı kadar Suriyeliyi doğrudan Türkiye'den almaya* davet edilecek.

Hiç bir zorlama yapılmayacak. Hatta bu adım AB'ye saldırmak için bu konuyu kullananların başlıca savını da bertaraf edecek.

Ahlakî açıdan büyük bir baskı söz konusu olacak. Bu gönüllü yeniden yerleştirme planı sadece -parmak izleri teröristlerin kayıtlarının tutulduğu veritabanları ile karşılaştırılacak olan- mültecilerin lehine değil, aynı zamanda, Suriye'de Rusya'nın gerçekleştirdiği askerî operasyonlar nedeni ile büyük sıkıntı yaşayan Ankara'nın da çıkarına. Türkiye'nin NATO'daki müttefikleri, hem bu ülkeye destek olacak, hem mültecilere yarayacak hem de Avrupa'nın sınırlarında denetimi tekrar sağlayacak böylesi bir gönüllü külfet paylaşımı planını nasıl reddedebilir?

AB'nin işlemesi için güven şart. Paylaşırma ve yeni yerleşim yerlerine gönderme tartışmaları ve bu planın başarısızlığı tam da bu güveni aşındırdı. Merkel-Samsom Planı'nın bir parçası olan gönüllü külfet paylaşımı uygulaması bu kaybı tamir edebilir.

Bu bir yenilgi değil – ama Avrupa ideallerine erişmenin en iyi yolu

Bazıları bunu bir yenilgi şeklinde değerlendirebilir. Bu kişiler, “eğer AB nispeten küçük ölçekli bir paylaşırma ve yen yerleşim yerlerine gönderme planını uygulayamıyorsa, merkezî ve ortak bir sığınma sistemini hayata geçirebilir?” diyebilir.

Ancak bu yaklaşımın temelinde inkâr var. (AB üyesi olmayan) Makedonya boyunca AB desteği ile bir duvar inşa etmeyi ve bu yolla mültecileri (AB ve Schengen üyesi) Yunanistan'a hapsetmeyi amaçlayan nahoş ve uygulanabilirliği olmayan planlar, hatalı yaklaşımların ve bulanık fikirlerin Avrupa ideallerine nasıl zarar verebileceğinin bir kanıtı. Kötü tasarlanmış bir plana tutunmak sadece bu zararı arttırır.

AB bu krizi çözmeden merkezi bir sığınma sistemine kavuşamaz. Eğer ana akım siyasî partilerin ve AB'nin kontrolü kaybettiğine dair kamuoyunda oluşan endişe sayesinde, AB ve liberallik karşıtı partiler güç kazanırsa, bu kritik alanda işbirliği için gerekli siyasî zemin de yok olur.

Belki merkezî bir AB sığınma sistemi doğru bir hedef değil. Belki yüksek sayıda mülteci ile başa çıkmak sadece güçlü ve demokratik meşruiyeti haiz Almanya, İsveç ve Hollanda gibi ülkelerin hükûmetleri için mümkün. Belki, AB adlı politik bir oluşum hiçbir zaman bunu başarabilecek kadar güçlü hale gelmeyecek. Bütün bu belkiler neticesinde şunu ifade etmek mümkün: mülteciler hususunda karar merkezi Brüksel olduğu takdirde, çelişkili bir şekilde, AB'nin daha az liberal bir yaklaşım benimsemesi ve mültecilerin çıkarının tersine, bu kişilerin birliğe erişim imkânlarının kısıtlanması daha olası.

AB sığınma politikasının geleceğine dair tartışma son derece büyük önem arz ediyor. Her iki yaklaşımın da lehine savlar mevcut. Ancak, bu kriz anında ciddi bir tartışma yapma olanağının bulunmadığını, "Avrupa ideallerini" önemseyenlerin de artık kabullenmesi gerekiyor. AB'nin gidişata etki edemediği gerçeği gün gibi ortada. AB içi mülteci paylaşırma ve yeni yerleşim yerlerine gönderme planı tam bir fiyaskoya dönüşmüş durumda. Zaten başka türlü olması da mümkün değildi.

AB'nin uzak bir gelecekte değil, gelecek hafta ve aylarda soruna çözüm getirecek etkili bir siyaset ortaya koymak zorunda. Bunun en iyi yolu ilk AB Konseyi toplantısında paylaşırma ve yeni yerleşim yerlerine gönderme planından vazgeçmek ve yerine, Merkel-Samsom Planı'nda öngörüldüğü gibi gönüllü ve doğrudan bir yeniden yerleştirme planını devreye sokmak. Neye odaklanılması ve ne kadar kaynak ayrılması gerektiğinin yeniden ciddi bir şekilde değerlendirileceği gün işte bugün!

Etkili olmaya dair Drucker'in düşünceleri

Peter Drucker etkili eylemlerin özelliğini şöyle açıklıyor: Etkili eylemden bahsetmek için, *somut netice, doğru konulara eğilme ve gerçekten önemli olan üzerine çalışmayı* sağlayacak açık seçik kriterler gerekir. Başarılı, etkili yöneticiler, *işe yapamayacaklarından başlamazlar*. Zamanın en önemli sınırlayıcı etken olduğunun bilincindedirler. Etkili olmak, hiçbir netice vermeyen raporlamalardan, denetlemelerden ve asıl önemli sorunların tartışılmadığı, birbirinin aynı toplantılardan, yani zaman israfına yol açan tüm gereksiz eylemlerden vazgeçerek mümkündür. Başarılı, etkili bir yönetici başkalarından bir iş için ayırmasını istediği zamanı da boşa harcamayandır. Ayrıca bu yöneticiler eşgüdüm mekanizmalarına ne kadar çok insan dahil edilirse o kadar çok zaman kaybı yaşanacağını bilenlerdir. Drucker'ın dediği gibi :

"Birinci sınıfta sorulan aritmetik problemi şöyleydi: 'Eğer iki kişi bir kuyuyu iki günde kazıyorsa, dört kişi kaç günde kazar?' Birinci sınıf seviyesinde doğru cevap elbette bir gün. Ama üst düzey yöneticilerin muhatap olduğu işler düşünüldüğünde, sürenin 'dört gün' olması muhtemel. Tabii, 'sonsuz dek' devam etme seçeneği de göz önünde bulundurulmalı."